

Met één stem meer keus

Advies van het Burgerforum Kiesstelsel over het toekomstige kiesstelsel

Als leden van het Burgerforum Kiesstelsel presenteren wij met trots ons advies over een van de pijlers van onze democratie, het kiesstelsel voor de Tweede Kamer. Het is voor het eerst in de geschiedenis dat een groep Nederlandse burgers is uitgenodigd om een advies uit te brengen aan het kabinet.

Politici discussiëren al decennia over de wenselijkheid van een nieuw kiesstelsel. De reden hiervoor is het al jaren afnemende vertrouwen van burgers in de politiek. Een wijziging van het kiesstelsel is een van de manieren om te werken aan herstel van dat vertrouwen. Tegenstrijdige belangen van de verschillende politieke partijen verhinderden tot nu toe echter een bevredigende afloop van de discussie.

In de afgelopen maanden hebben wij tijdens onze bijeenkomsten meer dan eens gesproken over vragen die verband houden met het vertrouwen van burgers in de politiek. Hebben volksvertegenwoordigers wel voldoende inzicht in wat er onder burgers leeft? Waar gaat het bij verkiezingen om: de personen of de inhoud? Wat is in de huidige tijd de rol van politieke partijen? Zorgt de huidige selectiemethode van kandidaat-Kamerleden voor de meest bekwame volksvertegenwoordigers?

Met de politiek stellen wij vast dat het vertrouwen van burgers in politici tegenwoordig laag is. Maar ook het omgekeerde lijkt het geval: politici hebben weinig vertrouwen in burgers. Dit gebrek aan vertrouwen over en weer raakt de wortels van onze democratie. Wij zijn ervan overtuigd dat voor wederzijds vertrouwen de inzet van zowel burgers als politiek noodzakelijk is. Het is tegen deze achtergrond dat wij met onze opdracht om te adviseren over het beste kiesstelsel voor Nederland aan het werk zijn gegaan.

Het afgelopen halfjaar hebben wij kennis genomen van vele typen kiesstelsels. Daarnaast hebben wij de Nederlandse bevolking geraadpleegd via internet en debatbijeenkomsten. Nadat wij door intensieve discussie over vele mogelijkheden onze gedachten hebben gevormd, zijn wij tot een eenduidig advies gekomen.

Wij adviseren om een stelsel van evenredige vertegenwoordiging in te voeren waarbij de kiezer één stem uitbrengt op ofwel de partij van zijn keuze, ofwel een kandidaat van zijn keuze.

De kiezer die zijn stem aan een partij geeft, stemt in met de lijstvolgorde. De kiezer die op een persoon stemt, spreekt zijn voorkeur uit voor een specifieke kandidaat. Doordat er geen voorkeurdrempel is, heeft deze voorkeurstem direct effect.

Ook stellen wij voor om de restzetels te verdelen volgens de methode van grootste overschotten.

Dit stelsel voldoet aan de uitgangspunten die wij hebben geformuleerd voor het beste kiesstelsel voor Nederland: het geeft de kiezer meer invloed, het is begrijpelijk en eenvoudig en het handhaaft de evenredigheid. Wij lichten onze keuze hierna verder toe.

Omdat wij tot de conclusie zijn gekomen dat voor herstel van vertrouwen tussen burgers en politiek niet alleen een ander kiesstelsel, maar zeker ook veranderingen in mentaliteit en gedrag nodig zijn, hebben wij de vrijheid genomen ook een aantal ongevraagde adviezen op te nemen.

Wij verwachten dat met dit advies de discussie over het kiesstelsel kan worden afgerond.

Tijd voor een nieuw kiesstelsel

Sinds de invoering van het huidige kiesstelsel in 1917 is onze samenleving in veel opzichten ingrijpend veranderd. Enkele van die veranderingen zijn direct van invloed op de relatie tussen kiezers en volksvertegenwoordigers. Zo is onze samenleving in de eeuw die achter ons ligt ontzuild en sterk geïndividualiseerd. De band van de individuele kiezer met de politiek loopt in veruit de meeste gevallen niet meer via een vanzelfsprekend lidmaatschap van of betrokkenheid bij een politieke partij, maar via een persoonlijke afweging van wat belangrijk is en hoog op de politieke agenda zou moeten staan. Daardoor geven mensen hun stem in toenemende mate nu eens aan deze, dan weer aan een andere partij.

Deze ontwikkeling heeft tot gevolg gehad dat de rol van de politieke partijen sterk is veranderd. In de tijd van de verzuiling vormden de politieke partijen een belangrijke en sterke schakel tussen kiezers en volksvertegenwoordiging. Kiezers stemden op een politieke partij omdat die al van ouders op kinderen naadloos aansloot bij hun milieu, godsdienstige of andere levensbeschouwelijke overtuiging. De partijen vertaalden vanuit hun ideologie wat er leefde bij hun achterban in een verkiezingsprogramma. Zij selecteerden uit hun midden de in hun ogen meest geschikte kandidaten voor het lidmaatschap van de volksvertegenwoordiging. Omdat de partijen midden in de samenleving stonden, was hier brede steun voor. Het was dan ook terecht en vanzelfsprekend dat politieke partijen het hart vormden van ons kiesstelsel.

Door de ontzuiling en individualisering is die steun tegenwoordig veel minder. Maar ongeveer 2,5% van de Nederlanders voelt zich zodanig betrokken bij een politieke partij dat hij of zij daarvan lid is. En van deze leden is bovendien slechts een klein deel actief. Het gevolg is dat uiteindelijk maar een heel kleine groep bepaalt wie er volksvertegenwoordiger mogen worden en wat de belangrijkste agendapunten zijn voor een nieuwe regering.

Vanwege de geschetste veranderingen in onze samenleving zijn wij van mening dat het kiesstelsel op een aantal onderdelen niet meer voldoet. Het bestaande stelsel maakt dat de gekozen vertegenwoordigers niet altijd in staat zijn om op een goede wijze de opvattingen van de kiezers te vertalen. Grote groepen kiezers voelen zich daarom niet meer vertegenwoordigd. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat een versterking van de rol van de kiezer ten opzichte van de politieke partijen een voorwaarde is voor herstel van vertrouwen.

Een ongrijpbare volksvertegenwoordiging

Het geringe vertrouwen in de politiek heeft naar de mening van het Burgerforum ook oorzaken die niet direct samenhangen met de inrichting van het kiesstelsel. Het heeft te maken met het feit dat veel van wat er tussen verkiezingen in gebeurt zich onttrekt aan de invloed van de kiezer. Onze kritiek concentreert zich op met name drie dingen: de taakopvatting van Kamerleden, het ontbreken van een min of meer geregelde volksraadpleging tussen de verkiezingen door en de vaak ongrijpbare en weinig transparante manier waarop na de verkiezingen de coalitievorming plaatsvindt.

Wat betreft de coalitievorming is het nu zo dat vanwege de veelheid aan partijen geen enkele partij bij de verkiezingen een absolute meerderheid behaalt. Coalitievorming is een noodzakelijk onderdeel van een evenredig stelsel, en nu uitsluitend een zaak van politieke partijen. De kiezer moet maar afwachten welke partijen een coalitie vormen en wat er in de coalitiebesprekingen over blijft van het verkiezingsprogramma. Juist ook tijdens de debatten in het land leefde de wens om als kiezer meer invloed te hebben op de coalitievorming. Omdat het moeilijk is alle voor- en nadelen van mogelijke oplossingen te doorgronden en dit onderwerp buiten onze opdracht valt, geven wij hierover geen nader advies.

Wat betreft de taakopvatting van Kamerleden is tijdens debatten in het land en ook in onze onderlinge discussies een aantal dingen genoemd. Zo is er vaak gewezen op de afsplitsingen, die de laatste jaren aan de orde van de dag zijn. Kamerleden die zonder eigen mandaat in de Tweede Kamer zijn gekozen stappen tussentijds uit de fractie, maar blijven vervolgens wel lid van de Tweede Kamer. Dit is ons, net als veel andere Nederlanders, een doorn in het oog. Evenals het feit dat met enige regelmaat Kamerleden tussentijds het Kamerlidmaatschap verruilen voor een beter betaalde of in hun ogen eervollere baan. Daarnaast vinden wij het onacceptabel dat er kandidaat-Kamerleden zijn die verkondigen geen Kamerlid te willen worden als zij worden gekozen – de zogenoemde lijstduwers. Een en ander doet afbreuk aan het aanzien van de politiek en is een uitholling van de belangrijke betekenis van de volksvertegenwoordiging voor onze democratie.

De kracht van het huidige kiesstelsel

Hoewel wij belangrijke problemen constateren in de relatie tussen politiek en burgers is het zeker niet zo dat wij het bestaande kiesstelsel in alle opzichten ondeugdelijk vinden.

Een belangrijke pijler onder ons huidige kiesstelsel is het principe van evenredigheid. Nederland is een land van vele en veelsoortige partijen. De veelkleurigheid van de samenleving vindt zijn afspiegeling in de samenstelling van de Tweede Kamer. Het Burgerforum vindt deze veelkleurigheid een groot goed. Niet alleen kans op regeringsmacht mag een motivatie zijn om je in de politieke arena te begeven. Ook het minderheidsstandpunt moet worden gehoord. De lage kiesdrempel maakt het bovendien betrekkelijk gemakkelijk voor nieuwe politieke partijen om zich een plaats in die arena te verwerven. Het maakt het mogelijk dat discussies die in de samenleving actueel zijn ook hun weg vinden naar de Tweede Kamer. In de door ons voorgestelde kiesstelselwijziging wordt aan het principe van evenredigheid dan ook niet getornd.

Het Burgerforum Kiesstelsel is van mening dat de positie van de kiezer moet worden versterkt. Dat wil echter niet zeggen dat de rol van politieke partijen uitgespeeld zou zijn. Voor het vertalen van opvattingen van kiezers in een samenhangende visie op de inrichting van de samenleving, voor het zoeken van deskundige en aansprekende kandidaat-Kamerleden en voor het waarborgen van een zekere continuïteit blijven politieke partijen belangrijk.

Het kiesstelsel van de toekomst legt echter een deel van de macht die nu bij de partij ligt in handen van de kiezer. De door het Burgerforum voorgestelde kiesstelselwijziging breekt politieke partijen als het ware open en dwingt Kamerleden hun blik te richten op de wereld buiten in plaats van op de eigen kring van partijleden. Meer dan het huidige stelsel komt het nieuwe stelsel tegemoet aan de wens van de kiezer om niet alleen door een politieke partij, maar ook door duidelijk geprofileerde Kamerleden vertegenwoordigd te worden.

Ons huidige stelsel

Sinds 1917 kiezen we de Tweede Kamer volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging. Elke stemgerechtigde Nederlander mag één stem uitbrengen op een kandidaat van een politieke partij. In 75% van de gevallen is dat de lijsttrekker. Alle stemmen op kandidaten van dezelfde partij worden bij elkaar opgeteld. Elke partij krijgt een aantal zetels dat in verhouding staat tot het aantal stemmen dat zij heeft gekregen. De zetels worden vervolgens in de volgorde van de door de partijen opgestelde lijst aan de kandidaten toegekend. Hierop is één uitzondering: kandidaten die veel voorkeurstemmen hebben gekregen (meer dan 25% van de kiesdeler) worden bovenaan de lijst geplaatst.

Uitgangspunten voor een ander kiesstelsel

Het kiesstelsel van de toekomst moet de kiezer **meer invloed** geven. Het komt er in het huidige stelsel op neer dat uiteindelijk de volgorde van de door de partijen opgestelde kandidatenlijst bepalend is. In onze ogen moet de kiezer meer invloed krijgen op wie er in de Tweede Kamer komen. Dat zal als vanzelf leiden tot een grotere gerichtheid van Kamerleden op de kiezer in plaats van op de partij.

Het kiesstelsel moet **eenvoudig en begrijpelijk** zijn. Veel mensen vinden het nu al moeilijk om hun stem te bepalen. Wij zijn er daarom niet voor om het kiesstelsel ingewikkelder te maken door de kiezer meer stemmen te geven of de kiezer te vragen kandidaten in volgorde van voorkeur te ordenen.

De bestaande **evenredigheid** moet gehandhaafd blijven. De laagdrempelige toegang tot de Tweede Kamer en het brede palet aan meningen dat daardoor in de debatten gehoord wordt, zijn wezenlijke kenmerken van de Nederlandse politieke cultuur.

Voor het Burgerforum staat **kwaliteit** van de Kamerleden voorop. Kwaliteit betekent voor ons dat inhoudelijke deskundigheid gepaard gaat met goede communicatieve vaardigheden.

Het is belangrijk dat politieke partijen zorgen voor een goede **afspiegeling** in de Kamer, zowel van geslacht, etniciteit als regio. Wij stellen in dit opzicht geen concrete aanpassingen voor, zoals de invoering van districten of het opleggen van verplichte quota voor vrouwen op de kandidatenlijsten. Het is de taak van politieke partijen om daar bij de samenstelling van de kandidatenlijsten alert op te zijn. Wel pleiten wij ervoor dat zij de kandidaatstelling zo democratisch mogelijk organiseren.

De top 5 van sterke en zwakke punten van het huidige kiesstelsel volgens het Burgerforum

Sterk

- 1) Evenredigheid → groot aantal partijen
- 2) Het hele land vormt één district
- 3) Het open lijstenstelsel
- 4) De lage kiesdrempel
- 5) Het bestaan van coalitieregeringen

Zwak

- 1) Weinig invloed van de kiezer op wie er in de Kamer komen.
- 2) De afsplitsingen
- 3) Geen invloed van de kiezer op de coalitievorming
- 4) Veel Kamerleden zonder eigen kiezersmandaat (meelifters op populariteit van de lijsttrekker)
- 5) Een grote afstand tussen Kamerleden en burgers

Het kiesstelsel van de toekomst: *Stemmen op partij óf persoon*

Het Burgerforum Kiesstelsel adviseert het invoeren van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging waarbij de kiezer de keuze heeft tussen het uitbrengen van ofwel een stem op de partij van zijn keuze, ofwel het uitbrengen van een voorkeurstem op een kandidaat van zijn keuze.

Bij een stem op een partij geeft de kiezer aan dat hij de ideeën van die partij steunt en bovendien vertrouwen heeft in de door die partij opgestelde lijstvolgorde. Bij een voorkeurstem geeft de kiezer gericht aan dat hij een bepaalde kandidaat graag in de Tweede Kamer ziet. Dit bijvoorbeeld vanwege zijn specialisme, regionale binding, of omdat deze kandidaat zich in het bijzonder sterk maakt voor bepaalde opvattingen uit het partijprogramma.

Waarom kiezen wij voor stemmen op partij óf persoon?

Ons voorstel houdt de sterke kanten van ons huidige stelsel in stand: het is nog steeds evenredig en het blijft eenvoudig te begrijpen. Tegelijkertijd wordt de invloed van de kiezer op de samenstelling van de Tweede Kamer vergroot. In dit stelsel heeft ieder Kamerlid een persoonlijk mandaat: of hij krijgt zijn zetel op basis van de voorkeurstemmen en heeft dus een rechtstreeks mandaat van de kiezer, of hij krijgt zijn zetel op basis van de partijstemmen en heeft daarmee een indirect mandaat. Door de stem op de partij heeft de kiezer immers zijn instemming met de volgorde van de lijst uitgesproken. Maar hoe de kiezer ook kiest, in dit stelsel is het niet langer de partij, maar de kiezer die de samenstelling van de volksvertegenwoordiging bepaalt.

In het huidige stelsel hebben de meeste Kamerleden geen eigen mandaat. De lijstvolgorde is in de praktijk vrijwel geheel bepalend. Dit komt omdat een kandidaat 25% van de kiesdeler moet halen om met voorkeurstemmen te worden gekozen. Bij de laatste verkiezingen lukte dit maar ongeveer 10% van de Kamerleden. Door deze voorkeurdrempel bepalen politieke partijen in feite wie er in de Kamer komt. De kracht van ons voorstel is dat de kiezer expliciet kan aangeven of hij zijn steun uitspreekt voor de door de partij opgestelde lijstvolgorde, dan wel of hij zijn voorkeur uitspreekt voor een individuele kandidaat. Omdat in ons voorstel geen voorkeurdrempel geldt, heeft een dergelijke voorkeurstem een groter gewicht dan onder het huidige stelsel. Tegelijkertijd hebben kiezers die de lijst willen steunen ook die mogelijkheid.

Dit stelsel zorgt daarmee voor een goede balans tussen de invloed van de partij op een evenwichtige samenstelling van de fractie en de invloed van de kiezer op een persoonlijke vertegenwoordiging. Een balans die niet door de partij, maar door de kiezer wordt ingevuld. Zo wordt het kiesstelsel weer een kiesstelsel van de kiezers en niet van de politieke partijen.

Hoe werkt het nieuwe stelsel?

In het kiesstelsel van de toekomst brengt de kiezer nog steeds één stem uit. Anders dan onder het huidige stelsel heeft hij daarbij de keuze tussen een stem op een partij óf een voorkeurstem op een kandidaat van één van de lijsten.

De berekening van het aantal zetels waar iedere partij recht op heeft gaat op een vergelijkbare manier als nu: op basis van het totale aantal uitgebrachte partijstemmen en voorkeurstemmen samen wordt bepaald op hoeveel zetels een partij recht heeft.

Vervolgens moet worden vastgesteld welke kandidaten van de lijst de zetels namens een partij gaan bezetten. Dit gaat als volgt.

Gesteld dat een partij 20 zetels heeft behaald. Van de kiezers heeft 40% op de partij gestemd en 60% op een persoon. Van de 20 zetels zijn dus acht zetels behaald via de partijstemmen (namelijk 40% van 20 zetels) en twaalf zetels via de voorkeurstemmen (namelijk 60% van 20 zetels). Als eerste worden de acht zetels op basis van de partijstemmen aan kandidaten toegewezen in de volgorde van de lijst. De eerste acht kandidaten van de lijst krijgen dus een zetel, ongeacht het aantal voorkeurstemmen dat zij hebben behaald. De resterende kandidaten van de lijst worden in volgorde geplaatst van het aantal voorkeurstemmen dat zij hebben gekregen. De eerste twaalf van deze kandidaten worden vervolgens verkozen verklaard. Let op: er geldt geen voorkeurdrempel.

Hiervoor is al aangegeven dat de verdeling van de zetels tussen de partijen net als nu op basis van evenredigheid plaatsvindt. De verhouding tussen het aantal behaalde stemmen en aantal behaalde zetels blijft gelijk. Het totale aantal partijstemmen en voorkeurstemmen wordt bij elkaar opgeteld en gedeeld door het totale aantal zetels (150 zetels). De uitkomst hiervan is de kiesdeler. Het aantal keren dat de partij deze kiesdeler heeft behaald, bepaalt het aantal zetels.

Omdat er altijd reststemmen overblijven, is een aantal zetels nog niet verdeeld. Voor de verdeling van deze restzetels stellen wij de methode van de grootste overschotten voor (zie kader). Wij vinden deze wijze van restzetelverdeling transparanter en eerlijker dan de verdeelsleutel die nu wordt gehanteerd. Waar in het huidige stelsel veelal de grote partijen de restzetels binnenslepen, willen wij dat in de toekomst kleinere partijen evenveel kans maken op een restzetel. Als kleinere partijen een restzetel bemachtigen, wordt hun positie ten opzichte van de grotere partijen verhoudingsgewijs versterkt. De versterking van de signaalfunctie van kleine partijen vinden wij belangrijker dan de versterking van de machtspositie van grote partijen.

Andere restzetelverdeling

De methode die momenteel wordt gebruikt om de restzetels te verdelen is die van grootste gemiddelden. Bij grootste gemiddelden wordt het aantal stemmen voor elke partij gedeeld door het aantal behaalde volle zetels + 1. De partijlijst die het grootste gemiddelde aantal stemmen per zetel heeft, krijgt een restzetel. Een partij kan meerdere restzetels behalen. Deze restzetelverdeling is bijna altijd in het voordeel van de grote partijen, omdat het toevoegen van een restzetel minder zwaar doorweegt in de gemiddelden dan bij kleine partijen.

Het Burgerforum stelt de methode van grootste overschotten voor. De partijlijst die, bij de verdeling van de restzetels, het grootste absolute aantal stemmen over heeft, krijgt een restzetel. Een partij kan maar één restzetel behalen, waardoor de

restzetels over meer partijen worden verspreid. Om voor een restzetel in aanmerking te komen, moet een partij al wel minimaal één zetel hebben behaald.

Hoe ziet het stembiljet eruit?

☐ CDA	☐ PvdA	☐ VVD
☐ 1. Balkenende	☐ 1. Bos	☐ 1. Rutte
☐ 2. Verhagen	☐ 2. Albayrak	☐ 2. Verdonk
☐ 3.	☐ 3.	☐ 3. ....

Wat zijn de gevolgen van dit stelsel?

Het belangrijkste gevolg van ons voorstel is dat de kiezer meer invloed krijgt op de samenstelling van de Tweede Kamer. Omdat iedere voorkeurstem ertoe doet, gaan wij ervan uit dat dit er toe leidt dat kandidaat-Kamerleden zich meer dan nu zullen richten op de kiezers. Dit bevordert de band tussen kiezers en gekozenen en versterkt het onderlinge vertrouwen.

Daarnaast voorkomt de invoering van een partijstem vermenging van een voorkeurstem op de lijsttrekker met een stem die als steunbetuiging aan de partij als geheel moet worden gezien. Stemmen op de lijsttrekker worden in dit stelsel echte voorkeurstemmen en geen verkapte steunstemmen voor de partij en haar lijstvolgorde. Daarvoor is de partijstem bedoeld.

Kiezersgedrag

De kiezer krijgt gerichte invloed. Ofwel de kiezer acht de partij in staat om de juiste mensen in de Kamer te zetten, ofwel hij oefent gerichte invloed uit op de personele samenstelling van de Kamer. Een voorkeurstem op een kandidaat heeft nu direct effect, omdat er geen voorkeurdrempel wordt gehanteerd.

Omdat het gewicht van de voorkeurstem groter wordt, verwachten wij dat de kiezer daar ook naar zal gaan handelen. Als kiezers eenmaal zien wat het effect van het uitbrengen van een voorkeurstem is – een Kamerlid dat laag op de lijst staat komt met een persoonlijk mandaat in de Kamer – zullen ze eerder een voorkeurstem dan een partijstem uitbrengen. Daarnaast zal een deel van de kiezers de lijstvolgorde willen steunen. Aan beide doelen beantwoordt het stemmen op persoon óf partij.

Gedrag van individuele politici

Politieke partijen profileren zich via verkiezingsprogramma's. Maar wij willen dat daarnaast ook individuele politici herkenbaar zijn voor de kiezer. Het moeten bij wijze van spreken niet alleen de verkiezingen van Bos en Balkenende zijn, maar ook van Smeets en Hessels. Kandidaat-Kamerleden zullen zich daarom meer zelfstandig moeten profileren. Het voorgestelde stelsel daagt hen daartoe nadrukkelijk uit. Kandidaten krijgen met de invoering van dit stelsel sneller een rechtstreeks persoonlijk mandaat. Hoe meer kiezers een voorkeurstem uitbrengen, des te minder Kamerleden gekozen worden op de slippen van de lijsttrekker. Deze kandidaten hebben namelijk een persoonlijk mandaat gekregen door de gerichte voorkeurstem van de kiezer.

Kandidaten hebben in ons voorstel een grotere kans op een Kamerzetel als zij zich binnen het verkiezingsprogramma meer inhoudelijk profileren. Zij zullen daarom meer dan nu een persoonlijke verkiezingscampagne gaan voeren om het vertrouwen en de stem van de kiezer te winnen. Een kandidaat kan bijvoorbeeld actief campagne voeren voor zijn specialisme, de regio waar hij vandaan komt, of de beroepsgroep die hij vertegenwoordigt.

Politici hebben er belang bij om als zij eenmaal gekozen zijn, benaderbaar te blijven voor kiezers. Zij worden bij een volgende verkiezing immers persoonlijk afgerekend op hun functioneren. Ons stelsel dwingt politici om niet alleen in verkiezingstijd goed te luisteren naar kiezers, maar ook tijdens hun zittingstermijn. Dit zal de interactie tussen Kamerleden en kiezers verbeteren.

Gevolgen voor politieke partijen

De invloed van partijen op wie er in de Kamer komt wordt in dit stelsel afhankelijk van de wens van de kiezer. Als kiezers vertrouwen hebben in de door de partij opgestelde kandidatenlijst, brengen zij een partijstem uit. Als kiezers de lijstvolgorde willen veranderen, of zelf de lijstvolgorde willen bepalen, brengen zij een voorkeurstem uit.

Dit kiesstelsel stimuleert politieke partijen om kandidaten te selecteren die de boodschap van de partij goed kunnen uitdragen. De selectie van kwalitatief goede kandidaten – dat wil zeggen, deskundig en communicatief sterk - blijft bij de partijen, maar wij pleiten er wel voor dat zij de definitieve vaststelling van kandidatenlijsten zo democratisch mogelijk organiseren.

Conclusie

Verkiezingen horen te gaan over de inhoud. Het verkiezingsprogramma moet centraal staan in de debatten. Maar ook andere kandidaten dan de lijsttrekker zullen zich moeten kunnen profileren met die inhoud. Kandidaten moeten hun zetel kunnen verdienen en ruimte krijgen in de campagne. Met dit stelsel geven wij ruimte aan individuele kandidaten zonder afbreuk te doen aan de belangrijke verbindende rol van politieke partijen.

Ongevraagde adviezen

Het Burgerforum heeft geconstateerd dat er een gebrek aan vertrouwen is in de politiek. Alleen een nieuw kiesstelsel is niet genoeg om dit vertrouwen te herstellen. Een bloeiende democratie vraagt zowel om verantwoordelijke Kamerleden als betrokken burgers. Daarom geven wij ook een aantal ongevraagde adviezen.

Verantwoordelijke Kamerleden

Een volksvertegenwoordiger moet zich bewust zijn van zijn bijzondere taak. Wij signaleren dat de grote verantwoordelijkheid die bij het Kamerlidmaatschap hoort vervaagt. Dit blijkt onder andere uit de afsplitsingen die de laatste jaren veelvuldig zijn voorgekomen. Wij beschouwen het als kiezersbedrog als een Kamerlid zich tussentijds van zijn fractie afsplitst, maar niet uit de Tweede Kamer stapt. Hij is immers als vertegenwoordiger en op grond van het verkiezingsprogramma van zijn politieke partij gekozen. Vanuit dat oogpunt doen wij een appel op politieke partijen en op Kamerleden om het niet zo ver te laten komen. Het is in ieders belang dat het aanzien van de politiek niet geschaad wordt.

Het Burgerforum is bovendien van mening dat lijstduwers geen recht doen aan het aanzien van het Kamerlidmaatschap. Wij roepen de politieke partijen daarom op de kiezers serieus te nemen en alleen personen op de kandidatenlijst te plaatsen die bereid en in staat zijn het Kamerlidmaatschap op zich te nemen in het geval zij verkozen worden verklaard.

Betrokken burgers

Herstel van vertrouwen tussen politiek en burgers vraagt ook een investering van burgers zelf. Burgerschap houdt meer in dan om de zoveel tijd je stem uitbrengen. Een goed functionerende democratie vraagt om politieke betrokkenheid van burgers. Veel mensen weten echter niet hoe de Nederlandse democratie werkt. Daarom bevelen wij aan dat al vanaf het basisonderwijs meer aandacht wordt geschonken aan politiek en staatsinrichting. De aandacht moet daarbij niet alleen gericht zijn op het leren van feiten, maar vooral ook op hoe democratie in de praktijk werkt en hoe je zelf als burger een bijdrage kunt leveren.

Een goede manier om burgers actief te betrekken bij de politieke besluitvorming is het instellen van burgerfora. Wij adviseren om vaker gebruik te maken van dit middel. Burgerfora passen goed in de Nederlandse overlegdemocratie. De meerwaarde van een burgerforum is dat geïnformeerde burgers via discussie en dialoog een politiek onafhankelijk oordeel kunnen vellen over een bepaald onderwerp.

Een burgerforum is volgens ons vooral geschikt als het gaat om landelijke thema's, waar binnen de politiek zelf grote verdeeldheid over bestaat. Een groep burgers, die een dwarsdoorsnede van de samenleving vormt, kan in dat geval tot verfrissende nieuwe inzichten komen. Wij hebben zelf ervaren dat een burgerforum een vernieuwend en eigentijds instrument is dat kan bijdragen aan herstel van vertrouwen tussen burgers en politiek.

Om de betrokkenheid van burgers bij de verkiezingen te verhogen wil het Burgerforum dat kiezers op een locatie naar keuze kunnen stemmen. Wij zijn ervan op de hoogte dat sommige gemeenten hier op dit moment al mee experimenteren. Het Burgerforum zou graag zien dat in de toekomst alle kiezers in elk willekeurig stemlokaal hun stem uit kunnen brengen. Daarmee wordt voorkomen dat kiezers om praktische redenen niet kunnen stemmen.